

Sygn. akt VII U 1463/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 września 2021r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący: sędzia Agnieszka Stachurska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 24 września 2021r. w Warszawie

sprawy K. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o wysokość emerytury

na skutek odwołania K. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 23 września 2020 roku, znak: (...)

z dnia 5 października 2020 roku, znak: (...)

zmienia zaskarżone decyzje w ten sposób, że do wyliczenia emerytury K. K. uwzględni okres składkowy od 2 grudnia 1991 roku do 12 grudnia 1992 roku.

UZASADNIENIE

K. K. w dniu 19 października 2020r. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 23 września 2020r., znak: (...), oraz z dnia 5 października 2020r., znak: (...). Wskazał, że nie zgadza się z wyliczeniem kapitału początkowego, a tym samym z wyliczeniem wysokości emerytury, a uzasadniając swe stanowisko podkreślił, że ZUS nie uwzględnił okresu jego pracy na budowie eksportowej w RFN od 2 grudnia 1991r. do 12 grudnia 1992r. z uwagi na brak potwierdzenia odprowadzania przez pracodawcę składek na ubezpieczenia społeczne. Ubezpieczony wyjaśnił, że podpisał z pracodawcą (...) umowę o pracę i otrzymał po jej zakończeniu świadectwo pracy, potwierdzające okres pracy, co zostało również potwierdzone poprzez wpis w legitymacji ubezpieczeniowej na stronie 8. W oparciu o powyższe wniósł zatem o przyjęcie powyższego okresu do wyliczenia kapitału początkowego i emerytury (odwołanie z 19 października 2020r., k. 3 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o oddalenie odwołań na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

W uzasadnieniu odpowiedzi na odwołania z 13 listopada 2020r. pełnomocnik organu rentowy wyjaśnił, że Zakład nie uwzględnił do ustalenia kapitału początkowego okresu od 2 grudnia 1991r. do 12 grudnia 1992r. ze względu na brak informacji, czy z tytułu zatrudnienia za granicą była odprowadzana składka na ubezpieczenie społeczne w Polsce oraz z uwagi na brak informacji o okresach nieskładkowych. W tym zakresie organ rentowy powołał się na brzmienie art. 6 ust. 1 pkt 2 oraz art. 116 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (odpowiedź na odwołania z 13 listopada 2020r., k. 4 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

K. K. w okresie od 2 grudnia 1991r. do 12 grudnia 1992r. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w wymiarze pełnego etatu w (...) w W. i został skierowany do pracy w RFN w celu realizacji budownictwa eksportowego na stanowisku pracownika budowlanego. W legitymacji ubezpieczeniowej K. K. nr (...), wydanej w dniu 9 października 1978r., widnieją dwie pieczętki ww. pracodawcy z dnia 28 lipca 1992r. oraz z dnia 26 listopada 1992r. (świadcstwo pracy z dnia 12 grudnia 1992r., k. 7 a.r.; legitymacja ubezpieczeniowa z 9 października 1978r., k. 11 a.r.).

W dniu 24 sierpnia 2020r. K. K. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniosek o emeryturę. Do wniosku zostało dołączone świadectwo pracy oraz oryginał legitymacji ubezpieczeniowej, a także podanie o uwzględnienie w kapitale początkowym okresu zatrudnienia od 2 grudnia 1991r. do 12 grudnia 1992r. w (...) (wniosek z 24 sierpnia 2020r. wraz załącznikami, k. 1 -7 a.r.; podanie z dnia 24 sierpnia 2020r., k. 9-11 a.r.).

Przed przyznaniem emerytury organ rentowy decyzją z dnia 10 września 2020r., znak: (...), ustalił dla ubezpieczonego kapitał początkowy w wysokości 120.444,61 zł. Do ustalenia kapitału początkowego i wysokości emerytury nie uwzględniono m.in. okresu pracy od 2 grudnia 1991r. do 12 grudnia 1992r. w (...), uzasadniając to tym, że brak jest informacji, czy z tytułu zatrudnienia za granicą w RFN była odprowadzona składka na ubezpieczenie społeczne w Polsce oraz brak jest informacji o okresach nieskładkowych (decyzja z 10 września 2020r. – nienumerowane karty akt organu rentowego).

Decyzją z dnia 23 września 2020r., znak: (...), organ rentowy przyznał ubezpieczonemu emeryturę od 23 września 2020r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego oraz zawiesił jej wypłatę z uwagi na kontynuację zatrudnienia (decyzja z 23 września 2020r., k. 17 a.r.).

W dniu 23 września 2020r. K. K. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniosek o ponowne obliczenie emerytury w związku z rozwiązaniem stosunku pracy (wniosek z 23 września 2020r., k. 21-23 a.r.). Decyzją z dnia 5 października 2020r., znak: (...), organ rentowy podjął wypłatę emerytury od dnia 23 września 2020r. (decyzja z 5 października 2020r., k. 25 a.r.).

Wskazany stan faktyczny został ustalony w oparciu o wymienione dowody z dokumentów, w szczególności świadectwo pracy wystawione przez (...) i legitymację ubezpieczeniową. Żaden z tych dokumentów nie był kwestionowany przez strony sporu, w tym przez ZUS na etapie postępowań prowadzonych przez ten organ. Sąd nie ocenił je więc jako wiarygodne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie K. K. podlegało uwzględnieniu.

Zasady obliczania przysługującej ubezpieczonemu emerytury określają przepisy art. 25-26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2021r., poz. 291), zwanej dalej ustawą emerytalną. W myśl art. 26 emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 ustawy przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183 ustawy. Z kolei z art. 25 ust. 1 ustawy emerytalnej wynika, że podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24 ustawy, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175 oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185.

Kapitał początkowy, zgodnie z treścią art. 173 ust. 1 ustawy emerytalnej, ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., którzy przed dniem wejścia w życie ww. ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek. Kapitał początkowy stanowi równowartość kwoty obliczonej według zasad określonych w art. 174 ustawy, pomnożonej przez wyrażone w miesiącach średnie dalsze trwanie życia, ustalone

zgodnie z art. 26 ust. 3 ustawy dla osób w wieku 62 lat (art. 173 ust. 2). Wartość kapitału początkowego ustala się na dzień wejścia w życie ustawy (art. 173 ust. 3). W myśl art. 174 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12. Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy:

- 1) okresy składkowe, o których mowa w art. 6;
- 2) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5;
- 3) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-3 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 (art. 174 ust. 2).

Zgodnie z art. 6 ust. 1 okresami składkowymi są następujące okresy:

- 1) ubezpieczenia;
- 2) opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości określonej w przepisach o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, w przepisach wymienionych w art. 195 pkt 1-4 i 8, w przepisach o adwokaturze, w przepisach o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz w przepisach o pomocy społecznej;
- 3) zaliczone do okresów ubezpieczenia społecznego duchownych:
 - a) okresy pozostawania duchownymi przed dniem 1 lipca 1989r., pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne za cały okres podlegania temu ubezpieczeniu,
 - b) okresy przebywania duchownych na misjach oraz okresy prowadzenia przez duchownych działalności duszpasterskiej wśród Polonii, przypadające po dniu 14 listopada 1991r., do dnia wejścia w życie ustawy;
- 4) czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne albo okresy zastępczych form tej służby;
- 5) działalności kombatanckiej, działalności równorzędnej z tą działalnością, a także okresy zaliczane do okresów tej działalności oraz okresy podlegania represjom wojennym i okresu powojennego, określone w przepisach o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego;
- 6) pełnionej w Polsce służby:
 - a) w Policji (Milicji Obywatelskiej),
 - b) w Urzędzie Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego i Służbie Wywiadu Wojskowego oraz Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (w organach bezpieczeństwa publicznego),
 - c) w Straży Granicznej,
 - ca) Straży Marszałkowskiej,
 - d) w Służbie Więziennej,
 - e) w Państwowej Straży Pożarnej,
 - f) w Służbie Celnej,
 - g) w Biurze Ochrony Rządu,
 - h) w Służbie Celno-Skarbowej,

i) w Służbie Ochrony Państwa;

7) pobierania zasiłku macierzyńskiego;

8) osadzenia w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski na mocy skazania albo bez wyroku po dniu 31 grudnia 1955r. za działalność polityczną;

9) zatrudnienia za granicą osób, które w tym czasie nie były obywatelami polskimi, jeżeli osoby te powróciły do kraju po dniu 22 lipca 1944r. i zostały uznane za repatriantów;

10) świadczenia pracy po 1956r. na rzecz organizacji politycznych i związków zawodowych, nielegalnych w rozumieniu przepisów obowiązujących do kwietnia 1989r.

Z kolei w ust. 2 art. 6 ustawy emerytalnej zostały wymienione okresy uznawane za składkowe. Są to okresy przebyte przed 15 listopada 1991r., a więc przypadające przed datą wejścia w życie ustawy z 17 października 1991r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). Wśród nich wymienia się m.in. okresy zatrudnienia po ukończeniu 15 lat życia:

a) na obszarze Państwa Polskiego - w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, jeżeli w tych okresach pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński lub opiekuńczy albo rentę chorobową,

b) obywateli polskich za granicą - w polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych i urzędach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy Organizacji Narodów Zjednoczonych i w innych misjach lub misjach specjalnych, a także w innych polskich placówkach, instytucjach lub przedsiębiorstwach, do których zostali delegowani lub skierowani; dotyczy to również członków rodziny delegowanego lub skierowanego tam pracownika, którzy podjęli zatrudnienie w tych placówkach w czasie pobytu za granicą,

c) obywateli polskich za granicą - w organizacjach międzynarodowych, zagranicznych instytucjach i w zakładach, do których zostali skierowani w ramach współpracy międzynarodowej lub w których byli zatrudnieni za zgodą właściwych władz polskich; zgoda nie jest wymagana w stosunku do pracowników, którzy wyjechali za granicę przed dniem 9 maja 1945r.,

d) obywateli polskich za granicą - u innych pracodawców zagranicznych, jeżeli w okresie pracy za granicą były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce.

W przedmiotowej sprawie ze zgromadzonych dokumentów wynika bezsporny fakt zatrudnienia K. K. na podstawie umowy o pracę zawartej na okres od 2 grudnia 1991r. do 12 grudnia 1992r. w (...) w W. celem realizacji budownictwa eksportowego na stanowisku pracownika budowlanego. W tym miejscu zauważyć należy, że prawa i obowiązki stron kontraktu o pracę na budowie eksportowej regulowały przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników kierowanych do pracy za granicą, w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (tekst jedn. Dz. U. 1990r., Nr 44, poz. 259) obowiązujące do 30 września 1999 roku. Zgodnie z przepisem § 1 powołanego rozporządzenia, jego przepisy miały zastosowanie do pracowników - obywateli polskich, skierowanych do pracy za granicą, zwanych dalej "pracownikami", w celu realizacji kontraktów eksportowych obejmujących:

1) wykonanie przez stronę polską części lub całości robót budowlano - montażowych, projektowych, transportowych oraz kompletnych obiektów i prac z zakresu nadzoru przy wykonywaniu funkcji eksportera, generalnego wykonawcy lub generalnego dostawcy, a także innych prac związanych z realizacją kontraktów,

2) wykonanie usług technicznych, naukowych i usług pozostałych.

§ 5 zaś rozporządzenia przewidywał, że okres zatrudnienia za granicą, także i okres urlopu udzielonego w związku z tym zatrudnieniem, był traktowany jak okres zatrudnienia w zakresie uprawnień pracowniczych. Z kolei § 16 rozporządzenia wskazywał, że w czasie urlopu bezpłatnego, przypadającego po zakończeniu pracy za granicą, pracownik zachowuje dla siebie i dla członków rodziny prawo do świadczeń społecznej służby zdrowia i do zasiłków rodzinnych oraz przysługuje mu prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Poza tym zgodnie z § 17 rozporządzenia, przebywającym w kraju członkom rodziny pracownika skierowanego do pracy za granicą przysługiwały świadczenia lecznicze oraz świadczenia z ubezpieczenia rodzinnego i z ubezpieczenia społecznego według przepisów obowiązujących w kraju. Dodatkowo pracownikowi zatrudnionemu za granicą, zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia, na czas nieobecności w pracy z powodu niezdolności do pracy wskutek choroby albo odosobnienia w związku z chorobą zakaźną było wypłacane wynagrodzenie w wysokości i na zasadach ustalonych dla zasiłku chorobowego przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1974r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143, z 1985 r. Nr 4, poz. 15, z 1986r. Nr 42, poz. 202, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 35, poz. 192) ze zmianami wynikającymi z ust. 2-5.

Ze wskazanych regulacji wynika, że okres zatrudnienia na budowie eksportowej powinien być uznany za okres składkowy (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 13 grudnia 2016r., III AUa 1232/16). Rozważyć należy jedynie, czy fakt, że ubezpieczony nie wykazał, aby zatrudniający go w tym czasie podmiot uiścił składki na ubezpieczenia społeczne, ma istotne znaczenie. W obecnym stanie prawnym obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne zarówno w części obciążającej pracodawcę jak i pracownika spoczywa na pracodawcy - płatniku (art. 17 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Wykonywanie przez pracodawcę tego obowiązku jest niezależne od pracownika, zatem zaleganie pracodawcy ze składkami lub uchylanie się od ich opłacania powodowałoby brak środków na indywidualnym koncie pracownika, co miałoby wpływ na wysokość przyszłych świadczeń. W związku z tym został wprowadzony mechanizm chroniący pracownika przed skutkami niezależnego od niego zaniechania. W trybie określonym przepisem art. 40 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonuje na koncie ubezpieczonego uzupełnienia kwoty składek nieuregulowanych przez płatnika. Jeżeli tryb ten zostanie wyczerpany, okres zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, w którym pracownik otrzymuje wynagrodzenie, jest okresem ubezpieczenia, czyli okresem składkowym w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach, niezależnie od tego, czy pracodawca opłacił składki na ubezpieczenie.

Uzależnienie uznania okresu zatrudnienia wykonywanego w poprzednim stanie prawnym za okres składkowy od opłacenia przez pracodawcę składek, kłóciłoby się z zasadą równego traktowania wszystkich ubezpieczonych sformułowaną w art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Wprowadzałoby także zróżnicowanie pracowników pozostających w zatrudnieniu przed wejściem w życie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez nałożenie obowiązku wykazania faktu opłacenia składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne tylko na niektórych, a nie wszystkich pracowników. W świetle przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (tekst jedn.: Dz. U. z 1993r. Nr 68, poz. 330 z późn. zm.) obowiązek imiennego zgłaszania do ubezpieczenia społecznego miały zakłady pracy zatrudniające nie więcej niż 20 pracowników, a zakłady zatrudniające większą liczbę pracowników zgłaszały ich do ubezpieczenia przez podanie łącznej liczby pracowników zatrudnionych w okresie rozliczeniowym (§ 12 ust. 3 i 4). W przypadku nieuregulowania przez pracodawcę zatrudniającego więcej niż 20 pracowników składek na ubezpieczenie społeczne w należytą wysokość, nie było możliwości stwierdzenia faktu opłacenia składek na ubezpieczenie konkretnego pracownika.

Skoro wykazanie faktu opłacenia składek przez pracodawcę nie było wymagane do uznania większości pracowników za ubezpieczonych i w konsekwencji uznania ich okresu zatrudnienia za okres składkowy, nie można przyjąć, że dla wąskiej grupy pracowników wprowadzono dodatkowy warunek, jakim jest opłacenie składki przez pracodawcę. Warunki uzyskania prawa do świadczeń lub ich wysokości nie mogą być bowiem zróżnicowane w stosunku do pracowników w zależności od wielkości zatrudniającego ich zakładu pracy. W konsekwencji dla uznania okresu zatrudnienia wykonywanego przed wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych za okres składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 2 i art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a tej ustawy nie jest wymagane wykazanie przez osobę ubiegającą się o emeryturę lub rentę faktu opłacenia przez pracodawcę składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne. Zgodnie z § 21 i 22 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia są pisemne zaświadczenia zakładu pracy o zatrudnieniu, a także zeznania świadków. Nie ma tu mowy o obowiązku przedkładania dowodów stwierdzających zgłoszenie do ubezpieczenia i opłacanie składek. Zapisy w ewidencji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o zgłoszeniu lub braku zgłoszenia do ubezpieczenia pracownika przez pracodawcę mającego taki obowiązek mogą być brane pod uwagę przy ocenie wiarygodności dokumentu lub innego dowodu stwierdzającego zatrudnienie. Jeżeli fakt pozostawania w zatrudnieniu został udowodniony, okres tego zatrudnienia jest okresem składkowym nawet w przypadku, gdy pracodawca nie zgłosił pracownika do ubezpieczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2007r., (...) UK 185/06, Lex nr 384305).

W przedmiotowej sprawie jednostką kierującą ubezpieczonego do pracy za granicą było (...) w W.. Ubezpieczony w tym czasie był zatrudniony w RFN, ale w polskim przedsiębiorstwie, w ramach skierowania określonego przepisami cytowanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników kierowanych do pracy za granicą, w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem, które to rozporządzenie zostało wydane na podstawie delegacji ustawowej z art. 298 Kodeksu pracy. Powyższe oznacza, że nie ma podstaw, aby okresu od 2 grudnia 1991r. do 12 grudnia 1992r. nie uwzględnić jako okresu składkowego w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach, bez względu czy pracodawca bądź jednostka kierująca ubezpieczonego do pracy za granicą dokonała zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego i faktycznie opłaciła za niego składki.

Podsumowując, w oparciu o wskazane wyżej okoliczności Sąd Okręgowy ocenił, że odwołanie K. K. zasługuje na uwzględnienie, a żądane przez niego uwzględnienie spornego okresu zatrudnienia w (...) w W. od 2 grudnia 1991r. do 12 grudnia 1992r., jako okresu składkowego przy ustalaniu kapitału początkowego i w konsekwencji przy obliczaniu wysokości emerytury, jest możliwe w oparciu o przeanalizowane przepisy. Na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zaskarżone decyzje z dnia 23 września 2020r. oraz z dnia 5 października 2020r. podlegały więc zmianie w sposób określony w sentencji wyroku.